

ГОДИШЊА СКУПШТИНА САВЕЗА ДРУШТАВА ЗА АНТИЧКЕ СТУДИЈЕ СФРЈ

ИЗВЕШТАЈ

Управног одбора Савеза друштава за античке студије СФРЈ
за период од 1974—1977. год.

I ОРГАНИЗАЦИОНА ДЕЛАТНОСТ САВЕЗА

(Формирање и легализовање Савеза)

1. Иницијатива за оснивање југословенског друштва за класичне, одн. античке студије је покренута још 1950. год., када су постављени темељи савезном часопису Жива Антика. Овај је часопис основан с циљем да окупи око себе све југословенске научне раднике који проучавају античку духовну и материјалну културу и да постане њихов орган. Свој је циљ Жива Антика одавна испунила, у извесном погледу чак и превазишла, јер је од 1957. год. она постала и међународни часопис, дајући могућност за сарадњу и иностраним колегама. Међутим, организовање републичких друштава и Савеза друштава за античке студије СФРЈ могло се реализовати тек 1974. год., т.ј. око четврт века после покретања часописа.

Током 1973. и 1974. год. основана су следећа републичка друштва: *Друштво за антички студији на СР Македонија* у Скопљу; *Друштво за античке студије СР Србије* у Београду; *Друштво класичних филолога СР Хрватске* у Загребу; *Друштво за античне и хуманистичке студије СР Словеније* у Љубљани; и направљено је неколико покушаја да се оснује *Друштво за класичне студије СР Босне и Херцеговине* у Сарајеву.

1974. год. пружила нам се повољна прилика и за оснивање Савеза друштава за античке студије. Савет југословенских академија наука и уметности дао је сагласност да прими и организује XIII међународни конгрес EIRENE, т.ј. асоцијације класичних филолога из социјалистичких земаља. Било је одлучено да се конгрес одржи у Дубровнику од 7—12 октобра 1974. год. Почетком јуна у Скопљу је био састављен преднацрт—Правилник Савеза и достављен новооснованим друштвима на дискусију. Узимајући у обзир примедбе појединих друштава, у септембру је био ревидиран текст Правила Савеза и припремљен материјал за одржавање Основачке скупштине. За зреме одржавања XIII конгреса EIRENE

у Дубровнику искоришћено је присуство југословенских представника готово из свих република (сем Црне Горе) и 11 октобра 1974. год. одржана је Оснивачка скупштина, на којој су била усвојена Правила Савеза друштава за античке студије СФРЈ са минималним примедбама.

Будући да је иницијатива за оснивање Савеза потекла од колега из СР Македоније, а јединствени савезни класични часопис Ж. А. излази у Скопљу, на Скупштини је једнодушно била донета одлука да седиште Савеза за прве три године буде у Скопљу и изабрана је прва управа Савеза у следећем саставу:

председник: проф. д-р Михаил Д. Петрушевски, Скопје

подпредседник: проф. д-р Иван Микулчић, Скопје
проф. Силвестер Коприва, Љубљана

секретар: проф. д-р Петар Хр. Илиевски, Скопје

благајник: виши предавач Душица Петрушевска, Скопје

чланови: проф. д-р Миливој Сиронић, Загреб
проф. Бранимир Ђурић, Травник
проф. Љубомир Црепајац, Београд
проф. Ксенија Марицки-Гађански, Нови Сад

Заменици чланова: проф. Лада Тајчевић, Загреб
проф. Гојко Краљевић, Сарајево
асистент Маријана Пакиж, Београд
проф. Душанка Обрадовић, Београд.

За Надзорни одбор једнодушно су изабрани следећи чланови:
проф. Борка Јосифовска, Скопје
предавач Елена Зографска, Скопје и
проф. д-р Кајетан Гантар, Љубљана.

2. Изабрани чланови Управе Савеза, одн. Извршног одбора, имали су дужност да најпре региструју Савез као друштвену организацију код надлежних органа, затим да настоје да се у свим нашим социјалистичким републикама оснују друштва за античке студије (овде се има у виду СР Црна Гора и СР Босна и Херцеговина) и да их укључе у Савез, а истовремено да учлане Савез друштава за античке студије СФРЈ у међународне федерације за класичне студије.

а. Неколико дана после Оснивачке скупштине у Дубровнику, на захтев Извршног одбора Савеза, надлежни су органи у Скопљу 16.X 1974. год. потврдили Правила и одобрили рад Савеза.

б. Будући да до октобра 1974. год. није био направљен ни један покушај за оснивање друштва за античке студије СР Црне Горе, Управном одбору Савеза је било стављено у задатак да испита какве су могућности за формирање друштва за античке студије и у Црној Гори. — У вези с тим секретаријат Управног одбора Савеза ступио је у преписку с другом Марком Цамајем, проф.

латинског језика у гимназији Тузи код Титограда и од њега је добијао исцрпне податке о стању класичних кадрова у СР Црној Гори. Друг Цамај, које је потписник и оснивачког акта Македонског друштва за античке студије, покушао је да заинтересује представнике латинског језика и музејске раднике СР Црне Горе за једно овакво друштво, међутим, одзив је био веома слаб. Он није могао скупити ни 10 потписника за оснивање таквог друштва у СР Црној Гори.

Није боља ситуација ни у СР Босни и Херцеговини. Тамо исто тако формално још не постоји друштво за класичне студије. Према дописима колега из Сарајева главни разлог је и овде мали број класичних филолога. Због тога један колега из Сарајева предлаже да се њих неколико из Сарајева прикључе неком другом републичком друштву за античке студије. Он предлаже да се припоје Загребу, јер тамо излази часопис *Latina et Graeca*, где би они радо сарађивали. Секретаријат Управног одбора ипак сматра да не треба журити са тим док се још једном не испитају све могућности ангажовања лица са целе територије Босне и Херцеговине.

Од поднетих извештаја републичких друштава може се констатовати да *Društvo za antične in humanistične študije SR Slovenije* има 49 чланова и да је досад развило највећу друштвену активност (организовало је 8 предавања за своје чланство; за ту сврху позвало је предаваче и са стране: двојицу из иностранства и двојицу из других република), а почетком 1975. год. оно је иступило компактно у заштиту класичних одељења у основној школи, као што ћемо чути ниже.

Друштво за античке студије СР Србије има 78 чланова, организовало је два предавања за своје чланство и донело план за колективан рад на *Речнику грчких и римских сјашина*, издавању превода из грчке и римске књижевности и др.

Активност других републичких друштава (СР Хрватске и СР Македоније) сведена је на ангажованост само неколицине чланова.

с. Ускоро после регистравања Савеза преведени су оснивачки документи и Правила на француски и упућени Секретаријату Међународне федерације за класичне студије (FIEC) с молбом да учлане наш Савез у ову светску организацију. На XVI редовној седници FIEC-а у Брислу од 2—4 септембра 1976. год., на којој је присуствовао и председник Управног одбора проф. Михаил Д. Петрушевски, наш је Савез једнодушно примљен за члана Међународне федерације за класичне студије. (За 1976 год. Савез је био ослобођен чланарине, а за 1977. год. чланарина је исплаћена, као што ћемо чути и из финансиског извештаја).

Тиме што је Југославија већ била домаћин једног међународног конгреса — XIII-ог конгреса — EIRENE, наш је Савез аутоматски постао члан и ове светске организације.

Савез друштава за античке студије СФРЈ је постао члан и Међународног бироа за дидактичке проблеме грчког и латинског у

Генту, Белгија. Делатност ове асоцијације је научно-апликативног карактера; третира питања из области дидактике и методике класичних језика. За делегата нашег Савеза у овој организацији изабран је проф. Кајетан Гантар, који је кооптирао још по једног члана из сваке социјалистичке републике (проф. Силво Коприва за СР Словенију, асистента Ољу Периф за СР Хрватску, лектора Љиљану Вулићевић за СР Србију, доцента д-р Жељка Пуратића за СР Б. и Х. и проф. д-р Петра Хр. Илиевског за СР Македонију). Он је благовремено обавештавао наше чланство о тематици и учешћу на VII међународном колоквијуму у Перуђи, који се одржао од 29.VIII до 2.IX 1977. год. С друге стране он је од својих републичких сарадника преко анкета скупљао податке о стању наставе и квалификацијама средњошколског кадра за грчки и латински у Југославији и достављао извештаје Међународном бироу за дидактике студије класичних језика.

d. Републичка друштва су са своје стране остварила корисну сарадњу са другим југословенским организацијама, као на пр. са Друштвом за стране језике, Друштвом књижевних преводилаца и др. Друштво за ант. студије СР Србије организовало је савезно такмичење из лат. ј-ка у Београду маја 1977 год.

II СТРУЧНА ДЕЛАТНОСТ САВЕЗА

A. Проблем класичног образовања

a. Класично образовање на I степену

3. Најважнији проблем с којим се Савез суочио и почео га решавати од самог почетка је судбина класичног образовања у нашој земљи. Савез је формиран у време када је дискусија о реформи образовно-васпитног система у нас била у јеку. Крајем 1974. год. већ су били донети општи ставови о заједничкој васпитно-образовној основи усмереног образовања, где настави грчког и латинског језика није дато одговарајуће место.

Последице реформе по класично образовање најпре су се осетиле у СР Словенији. Почетком 1975. год. Завод за школство СР Словеније упутио је акт свим основним школама у Љубљани којима се наређује да се расформирају класична одељења у вишим разредима основних школа и забрањује да се таква у будуће формирају. *Društvo za antične in humanistične študije SR Slovenije* је одмах интервенирало прво интерно дописом упућеним Заводу, а затим је обавестило и јавност преко дневне штампе. После тога у новинама се развила жива дискусија, која је на крају, после двадесетак дописа у штампи, завршена тиме што је Завод дозволио изучавање латинског у основној школи, али не у радном времену, већ факултативно у кружоцима.

Закључи Међурепубличке и покрајинске комисије о заједничкој основи усмереног образовања донети су 25. маја 1975. год. и предати самоуправним организацијама на дискусију. Са-

држина ових закључака, у којима је латинском језику у средњој школи дато незнатно место са формулацијом: „други живи страни језик или латински“, почевши од раније т.зв. III разреда гимназије, сада од I разреда усмереног образовања, унела је пометњу у редове наставника латинског језика наших школа.

Све је то дало повода Извршном одбору Савеза да постави на дискусију питање класичног образовања пред своје чланове, који су најповезанији да оцене потребу истог.

Крајем септембра (25.IX) 1975. год. Извршни одбор Савеза је упутио допис свим катедрама за класичну филологију са предлогом да се што пре одржи један интеркатедарски састанак на коме би присуствовали и представници републичких друштава за античке студије с циљем да се претресе питање класичног образовања на I, II и III степену у новом систему реформисане школе у СФРЈ. Обзиром на ургентност проблема све су катедре са одобравањем прихватиле ову иницијативу. Састанак се одржао у Загребу на Катедри за класичну филологију 14. новембра 1975. год. На њему су присуствовали представници катедара и друштава за класичне, одн. античке студије из СР Србије, СР Хрватске, СР Словеније, СР Босне и Херцеговине и СР Македоније. После исцрпне и конструктивне дискусије донет је закључак, да Управа Савеза припреми један елаборат у коме треба истакнути у чему је важност и неопходност учења класичних језика и исти темељно аргументовати.

Извршни је одбор припремио такав елаборат и крајем децембра 1975. год., према сугестијама датим на састанку у Загребу, доставио га директно или преко републичких друштава за античке студије свим републичким и покрајинским заводима за унапређење школства, педагошким саветима, секретаријатима за образовање, науку и културу, философским и филолошким факултетима, академијама наука и другим с молбом за подршку ове наше иницијативе пред Међурепубличком и покрајинском комисијом за реформу образовања.

Проблем класичног образовања био је предмет дискусије и на два састанка у Балканолошком институту Академије наука Босне и Херцеговине у Сарајеву (први у фебруару, а други у мају 1977. год.). На овим су састанцима присуствовали наши најугледнији представници, који се баве проучавањем антике. После уводних реферата о стању истраживања античког доба у нашој земљи и дискусије по истим, донети су важни закључци о томе које све мере треба предузети за оспособљавање класично образованих кадрова. И овде је категорички истакнута потреба да свака република има бар по једну средњу школу класичног смера.

Републичка друштва за античке студије исто тако одмах су се укључила у акцију коју је покренуо Савез. И поред споменутих ограничења за наставу латинског језика у основним школама СР Словеније, чланови *Društva za antične in humanistične študije* успели су да у Љубљани оформе 15 група у 4 основне школе, укупно

око 200 ученика годишње, који факултативно изучавају латински језик од V до VII разреда, а затим они могу да продуже и у класичним одељењима гимназије. У сагласности са Заводом за школство Друштво је ове године спровело акцију за увођење латинских курсева у целодневној настави у неким основним школама СР Словеније.

У СР Хрватској продужава редовно извођење наставе класичних језика у основној школи и то од V разреда латински, а од VII и грчки, у 4 основне школе у Загребу (укупно 15 одељења) и у једној у Сплиту (8 одељења).

У СР Србији има само једна основна школа у Београду са по једним одељењем од V до VIII разреда са класичном наставом (латински и грчки). Друштво СР Србије је крајем 1975. год. организовало један састанак на коме је предмет дискусије било место латинског језика у реформисаној школи и донет је закључак да се од Просветног савета СР Србије захтева увођење латинског језика у програме прве и друге фазе усмереног образовања. Исто тако дат је предлог да се латински уведе у више смерова друге фазе усмереног образовања. Резултат ове акције је увођење латинског језика као другог изборног страног језика у другу годину прве фазе усмереног образовања са фондом од два часа недељно. На захтев Друштва, ученицима класичног смера, који ове јесени прелазе на заједничке основе, омогућио је да наставе учење оба класична језика у оквиру фонда предвиђеног за изборну наставу. У другој фази усмереног образовања овим ће ученицима исто тако бити обезбеђен фонд од 8 часова недељно за грчки и латински језик. На предлог Друштва за античке студије СР Србије два члана овог Друштва ушли су у Комисију Просветног савета за стране језике. Сличне концесије издејствовала су и друштва за античке студије СР Словеније и СР Македоније.

Почетком 1976. год. у дневној штампи у Скопљу изашло је неколико дописа о потреби класичног образовања и у мају исте године донета је одлука Заједнице и Секретаријата за образовање, да се у гимназији „Јосип Броз—Тито“ почевши од септембра 1976. год. поново отворе класичне паралелке и у јуну исте године гимназија је објавила конкурс за упис ученика у два класична одељења. Интересаната је, међутим, било једва толико да се формира само једно одељење.

У Југославији данас је настава класичних језика заступљена у следећим гимназијама:

У СР Хрватској ради једна пуна класична гимназија у Загребу и класичне паралелке у Сплиту.

У СР Босни и Херцеговини у једној гимназији у Сарајеву има 4 одељења где се изучава латински и 4 — грчки.

У једној гимназији у Љубљани и две у Марибору (СР Словенија), има 4 одељења где се изучава латински без грчког.

У једној гимназији у Скопљу (СР Македонија) од прошле године почела је да ради једна класична паралелка са грчким и ла-

тинским, међутим, упис нових ученика у 1977/8 школској години доведен је у питање, те још није сигурно да ли ће се ове године формирати први разред.

Колеге из Сарајева јављају да оскудевају у класичним кадровима. Чак и кад би се отворило више класичних одељења, у њима не би имало ко да предаје, јер немају катедре за класичну филологију где би се образовали такви кадрови. Слична ситуација у погледу класичних кадрова је и у СР Македонији. Иако овде постоји Катедра за класичне студије, будући да око 20 година није било класичних паралелки у гимназији, ретко ко без припреме уписује ову групу. За 30 година рада на овој групи је дипломирало свега двадесетак студената, од којих је скоро једна половина била из других република, а по завршетку факултета они су одлазили из Македоније.

Само у неколико скопских гимназија латински предају дипломирани класични филолози. У унутрашњости републике настава латинског језика није на потребној висини. Овај предмет обично предају романисти или историчари, који су на факултету изучавали латински као помоћни предмет у два до три семестра са по 4 часа недељно. Треба приметити да је ретко где само један наставник задужен наставом латинског језика. Обично у једној гимназији предају латински по неколико (4—5) наставника, ангажованих само са малим бројем часова, јер се сматра да „латински може свако предавати“, што е добро дошло неким директорима да попуне фонд часова наставника из француског и историје. Јасно је да се у оваквој ситуацији нико од њих не може посветити потпуно латинском и у њему се специјализовати, јер овај предмет само „допуњују“. Катедра и Друштво за античке студије су категорично интервенирали код републичких просветних органа да се овакво стање наставе из латинског језика не сме продужавати и у 1976. год. донета је одлука да се убудуће за наставнике латинског језика назначавају лица која су најмање шест семестара студирали овај предмет. Неке су филолошке групе већ промениле своје наставне планове према овој одлуци.

б. Класично образовање на II степену

4. Наставни планови за класичну филологију углавном су уједначени на интеркатедарском састанку у Загребу 1975. год., али у последње време поново је дошло до увођења неких нових варијанти класичних студија на појединим групама, те је пожељно да се још једном ово питање продискутује.

с. Постдипломске студије из класичне филологије

5. Посебни постдипломски студиум за класичну филологију постоји у Београду и Љубљани (у Љубљани се за сваког кандидата саставља индивидуални план). У осталим се факултетским центрима кандидати трећестепене наставе укључују у сродне групе, с

посебним освртом на класичну филологију. На поменутом састанку у Загребу дат је предлог да се усклади наставни план и програм и да се по могућности постдипломске студије из класичне филологије концентришу на једно место, а за то је потребно прво да се састави Правилник. Проф. Баришић је на том састанку изјавио да ће такав правилник припремити он, али секретаријат Савеза није обавештен шта је по том питању досад учињено.

На састанку Балканолошког института у Сарајеву од фебр. о.г. је исто тако истакнута велика потреба за организовање постдипломских студија из области класичне филологије у СФРЈ и дата је сугестија о организовању једног југословенског центра за такве студије. Ради боље специјализације класичних кадрова овде је такође поново покренуто питање оснивања југословенских школа (макар у сасвим скромном обиму) у Атини и Риму. „Изненађује факт“, наглашава се у њиховом закључку, „да је Југославија једна од ретких земаља која нема такве школе у овим центрима иако је непосредни сусед и једне и друге велике античке земље и директни учесник у друштвено-политичким збивањима у античком добу“.

Пожељно је да се на овој Годишњој скупштини изабере једна Комисија, која ће проучити питање отварања таквог центра за постдипломске студије и да састави Правила, а новоизабрана управа Савеза да се активније ангажује око испитивања могућности за отварање југословенских класичних школа у Атини и Риму.

В. Научни скупови

6. На Оснивачкој скупштини Савеза дата је сугестија да се приликом одржавања редовних годишњих скупштина (сваке треће године) одржавају и научни скупови, а прилози прочитани на њима, заједно са дискусијом да се објаве у Ж. А. О томе је Савез обавестио републичка друштва још крајем 1974. год., а на састанку у Загребу 1975. изабран је и одбор за организовање Првог научног скупа „Антика и античко наслеђе код нас“ у већ познатом саставу.

Секретаријат је после тога преузео реализацију ове замисли обавештавајући чланство директно или преко републичких друштава о тематици на овом скупу и начину пријављивања. Рок за пријављивање реферата и скупљање резимеа неколико пута је продужаван. Најпосле у јуну о.г. припремљен је целокупни материјал за Први научни скуп (Програм, Резимеа и позивнице) и одмах достављен пријављеним учесницима и другим званицама.

Досад су југословенски класични филолози позивани индивидуално на међународне научне скупове. После учлањивања нашег Савеза у међународне федерације за класичне студије, наше ће чланство моћи редовно и организовано да учествује на међународним конгресима, а наш Савез ће такође моћи да прими и организује сличне међународне скупове.

Следећи (VII) међународни конгрес за класичне студије у организацији FIEC-а одржаће се од 2—8 септ. 1979. год. у Будимпешти. Подробније информације о тематици и пријављивању учешћа на овом конгресу чланство ће добити накнадно преко Секретаријата новоизабране Управе Савеза.

Асоцијација EIRENE одржава међународне конгресе сваке друге године. Последњи је конгрес био одржан у мају 1976. год. у Еревану (СССР). Једини југословенски представник на овом конгресу био је председник нашег Савеза, проф. М. Д. Петрушевски. Следећи конгрес EIRENE одржаће се 1978. год. у Бугарској, вероватно у Несебру, о чему ће чланство бити накнадно обавештено.

Међународни биро за дидактичке студије грчког и латинског одржава сваке друге године интернационалне колоквијуме из области дидактике и методике класичних језика и литература. На VII колоквијуму у Перуђи донето је решење да се следећи (VIII) колоквијум одржи у Амстердаму 1979. год.

С. Издавачка делатност

7. Часопис Ж. А. досад редовно излази, ма да се не можемо увек похвалити са редовном дистрибуцијом објављених бројева. Сада је у штампи (у завршној фази) први свезак XXVII годишта за 1977. год., посвећен 70-годишници академика Вељка Гортана. Према плану досад је зборник требао изићи, али нажалост због техничких разлога број касни. У вези са издавањем овог часописа треба одбележити да Редакција остаје иста, можда је још потребно да изаберемо и Савет часописа, који ће решавати спорна питања, ако таква случајно истрсну.

Са задовољством можемо одбележити да је Друштво за античне и хуманистичне студије СР Словеније дало подстрек за израду новог уџбеника латинског језика у духу препорука Савеза од децембра 1975. год.

ЗАКЉУЧАК

На крају ево неколико констатација које могу корисно послужити приликом доношења закључака о предстојећим задацима Савеза.

Лепо је што смо најпосле и ми почели живети организованим друштвеним животом и изишли из уских катедрских, чак и републичких оквира. Преко Ж. А. ми смо и досад остваривали корисну сарадњу, али то је углавном веза између Редакције и сарадника. Сада нам се пружају шире могућности за међусобне контакте, за спровођење у дело разноврсне стручне и научне сарадње у систематском испитивању антике, у тимском раду и међусобном допуњавању, а пре свега у заједничком организовању наставе класичних језика на свим степенима.

Треба ипак приметити да није довољно само формално организовање друштва, а да се његова активност сведе само на ограничен број људи. Нови систем усмереног образовања је доста еластичан и касична се настава може и те како уклопити и овај систем. То се види из чињенице што су наставни планови и програми за класичне гимназије одобрени од надлежних просветних власти. Колико ће се успети у реализацији ових планова и програма, зависи између осталог и од ангажованости целог чланства наших друштава. То је, уосталом, на делу показало Друштво за античне и humanistične študije SR Slovenije. Чињеница је да нас у другим републикама има мало, али сутра ће нас бити мање и млађе ће нас генерације осудити ако и овом моменту не искористимо и оно мало могућности које нам пружа друштво.

Чланови Управе, одн. Извршног одбора Савеза друштава за античке студије у истеклом периоду настојали су колико су могли да испуне задатке који су стајали пред њима. Желимо да идућа Управа учини нешто више у остваривању задатака које ће јој Годишња скупштина одредити конкретније.

23. IX 1977.

Скоџе

Секретар,

П. Хр. Илиевски.